

Kapital Uygarlık 1

Batı uygarlığı katıksız bir madde ve emperyalist uygarlıktır. Batı uygarlığının gelişmesi tüm dönemlerde bu yönde olmuştur. Bu uygarlığa hangi açıdan bakarsanız bakın, karşınıza hep bu maddileşmenin dolaysız sonuçları çıkacaktır. Maddecilik” kelimesinin tarihinin ancak On sekizinci Yüzyıl’ a kadar gitmesi anlamlı bir olgudur. Kelime, filozof Berkeley tarafından maddenin gerçekten var olduğunu kabul eden kuramları simgelemek üzere icat edilmiştir. Maddecilik, maddeden ve maddenin türevlerinden başka bir şeyin varlığını kabul etmeyen bir düşüştür. Böyle bir düşüştün yeni ve aslında modern tavrın bir sonucu olduğunu, bu yüzden de en azından kısmen modern tavrın özündeki eğilimlere tekabül ettiğini vurgulamamız gerekiyor. Maddecilik, herhangi bir felsefe kuramından bağımsız olarak bütünüyle bir zihin durumu (için kullanılmaktadır. Bu zihin durumu) maddi alana özgü nesnelere ve uğraşlara bu uğraşlar ister düşünsel bir görünüş taşıyın ister bütünüyle “pratik” bir nitelikte olsun az veya çok bilinçli bir biçimde öncelik tanımaktadır. Aslında çağdaşlarımızın büyük bir çoğunluğunun zihni tavrının da bu olduğunu hiç kimse inkâr edemez.

Batı toplumlarında son yüzyıllarda geliştirilen “dindışı” bilimin tümü, duyuyla algılanabilen dünyanın incelenmesiyle ilgili bilim dallarıdır. Bu bilimin ufku sadece bu dünyayla sınırlıdır ve kullandığı yöntemler de ancak bu alanda geçerlidir. Buna rağmen, bütün diğer yöntemler de bir kenara itilerek sadece bu yöntemlerin “bilimsel” olduğu iddia edilmekte ve bu tavır, sonunda, maddi şeylerle uğraşmayan bir bilimin var olabileceğini inkâr etmeye varmaktadır. Ne var ki, böyle düşünenlerin ve hatta bütün ömürlerini söz konusu bilimlere adayanların arasında da, kendilerine “maddeci” denmesine karşı çıkan veya bu adı taşıyan felsefe kuramını benimsemeyen pek çok insan vardır. Hatta bazıları, içtenlikle, dini inanç sahibi olduklarını da söylemektedirler. Ama bunların bilimsel tavırları, maddeci olduklarını açıkça söyleyenlerin durumundan farklı değildir. Dini açıdan, modern bilimin “tanrıtanımaz” mı yoksa “maddeci” mi sayılacağı sık sık tartışılmış, ama sorun her zaman yanlış konulmuştur. Böyle bir bilimin, tanrıtanımazlığını veya maddeciliğini gönül rızasıyla ikrar etmeyeceği; bazı şeyleri resmen inkâr etmeden, en başta belirlediği bazı varsayımların sonucu olarak görmezlikten gelmekle yetineceği açıktır. Bu yüzden, modern bilimle ilgili olarak, ancak doğru bir deyimle bir pratik maddecilikten söz edilebilir. Bu durumda kötülük daha derinlere sızmış ve çok daha yaygınlaşmış olacağı için belki de çok daha ciddi bir hal alacaktır.

Sadece maddeyle uğraşan bir bilim kendini “mümkün olan tek bilim” yerine koyar, insanlar da bu bilimin dışında geçerli bilgi olamayacağı öğretisini tartışılmaz bir gerçek diye benimsemek alışkanlığına kendilerini kaptırırlarsa ve eğitim bu insanların kafasını durmadan bu bilimin (daha doğrusu, o zaman “bilimciliğin” demek gerekir) “hurafe” siyle şişirip durursa, pratikte bu insanlar maddeci olmalarda ne olurlar?

Öyle görünüyor ki çağdaş insan için gözle görünüp elle tutulanların dışında hiçbir şey yoktur veya en azından- kuramsal olarak başka “bir şeylerin” olabileceğini kabul etse bile, alalacele bunların sadece bilinmeyen değil aynı zamanda bilinemeyecek şeyler olduğunu da ilan etmektedirler. Bu da onları manevi alanlarda daha fazla kafa yormak zahmetinden kurtarmaktadır. Yine de, bir tür “başka dünya” düşüncesi geliştirmeye çalışanlara rastlansa bile, onlar da bunu kendi hayal güçlerine dayanarak yapmakta ve başka dünyayı da içinde yaşadığımız dünyanın bir benzeri olarak düşlemekte, zaman, mekân ve hatta bir tür “cismanilik” de dâhil olmak üzere bu dünyaya özgü bütün şartların “başka dünya” için de geçerli olacağını sanmaktadırlar. İnançlar bu özelliğin aşırı derecede karikatürize edilmiş örnekleri olsa bile, ruhçuluğun ve az çok ona benzeyen mezheplerin böyle düşünmekte yalnız olduklarını sanmak yanlış olur. Hatta daha genel olarak, bu tür hayallerin normal olarak kendisine kapalı olması gereken alanlara bile sızabilmiş olması da çağdaş batılıların duyular dünyasının üstüne yükselmek konusunda ne kadar beceriksiz olduklarını çok güzel göstermektedir. Kavramak, tasavvur etmek, zihninde canlandırmak, gözünde canlandırmak” arasındaki farkı bilmeyen pek çok insan var. Hatta Kant gibi bazı filozoflar dile getirilip gösterilemeyen her şeyin “kavranamaz” ve “düşünülemez” olduğunu ilan edecek kadar ileri gitmişlerdir. Aynı şekilde, “ruhçuluk” veya “idealizm” adı altında sunulan şeyler de bir tür kılık değiştirmiş maddecilikten başka bir şey değildir. Bu sadece “yeni ruhçuluk” (neo-spiritualizm) için değil kendini maddeciliğin tam karşıtı sayan felsefi ruhçuluk için de geçerlidir. Aslında, felsefi anlamda ruhçuluk ve maddecilik, birbirinden soyutlanınca anlamsızlaşan şeylerdir.

Genel olarak çağdaş insanlar, ölçülebilen, sayılabilen, tartılabilen yeni maddi şeylerle uğraşan bilimden farklı bir bilim tasavvur edemezler, modern bilimin en belirgin özelliği de niteliği niceliğe indirgemek iddiasıdır. Hatta bu iş, ölçülebilirliğin dışında gerçek anlamda bir bilim, “niceleyici” ilişkilere dayanmayan bilimsel yasalar olamayacağını düşünmeye kadar vardırılmıştır. Çünkü bu eğilim, herhangi bir kuruma değil, bütünüyle bir bilimsel bir bilgi

anlayışına bağlıdır. Bu maddeciliğin, mutlaka felsefi maddeciliğe bağlı olması gerekmez. Modern zihniyetin özündeki eğilimlerin gelişip serpilmesi sürecinde birincisi tarihi açıdan hep önde gelmiştir. Niteliği niceliğe indirgeme çabalarının yanlışlığı veya az çok “mekanist” türe sokulabilecek açıklamaların yetersizliği, sadece bu tür bir bilimin duyularla algılanabilen düzlemde bile gerçeğe pek az ilgili olduğuna, gerçekliğin büyük bir bölümünün bu bilimin görüş açısının dışında kaldığı aşikârdır.

Gerçeklik” ten söz ederken, çok kişi tarafından yanlış anlaşılacak bir noktayı özellikle belirtmemiz gerekiyor; çünkü bu nokta, tanımlamaya çalıştığımız zihniyetin bir göstergesi olarak çok anlamlıdır: “Gerçeklik” kelimesinin duyularla algılanabilen dünyaya özgü gerçekler için kullanılması yaygın bir alışkanlıktır. Dil, bir toplumun veya bir dönemin zihniyetini yansıttığına göre, dili bu anlamda kullananlar için duyularla algılanamayan her şeyin bir yanılsama anlamına geldiğini ve hatta hiç var olmadığını söyleyebiliriz. Onlar bunun tümüyle farkında olmayabilirler, ama bu saplantı yine de belirleyici niteliktedir ve ne kadar aksini iddia ederlerse etsinler bu iddia kesinlikle zihniyetlerindeki çok daha yüzeysel bir ögenin göstergesi olabilir; iddiaları laftan öteye geçmese de durum değişmez, söz gelişi dini inancın pek çok insan için ne anlama geldiğine bir göz atmamız yeter: Tamamen akademik ve mekanik yöntemlerle ezberlenmiş, hiçbir şekilde özümlememiş, hiçbir zaman ciddi olarak kafa yorulmamış bazı fikir kırıntıları, Bunlar hafızanın bir köşesinde özel olarak korunur ve yeri geldikçe belirli biçimsel ve göreneksel tavırların bir parçası olarak kullanılır.” Din” kelimesinden anlayabildiklerinin tümü bundan ibarettir.